

Csekei László

a Nemzeti Bologna Bizottság titkára
Oktatási és Kulturális Minisztérium

A BOLOGNAI FOLYAMAT SZERVEZETE ÉS MŰKÖDÉSE, BOLOGNAI AKTUALITÁSOK

Bevezető

A bolognai folyamat a [Bolognai Nyilatkozat](#)ról kapta a nevét, amelyet huszonkilenc európai ország felsőoktatásért felelős minisztere írt alá Bologna városában, 1999. június 19-én. Mára a bolognai folyamatban már negyvenhat ország vesz részt, melyek mindegyike aláírója az [Európa Tanács Európai Kulturális Egyezményének](#) is, és elkötelezett az Európai Felsőoktatási Térség céljai mellett. A bolognai folyamat fontos jellemzője és sikerének kulcsa, hogy az egyes országok kormányzatai mellett részt vesz benne az Európai Bizottság, az Európa Tanács, az UNESCO CEPES (az ENSZ Nevelésügyi, Tudományos és Kulturális Szakosított Szervezetének Európai Felsőoktatási Központja), valamint a felsőoktatási intézmények, a hallgatók, a felsőoktatásban dolgozó oktatók és kutatók, a munkaadók és a minőségbiztosítási ügynökségek képviselői. A Bolognai Nyilatkozat tehát, melyet 1999-ben hazánk is aláírt, nem nemzetközi jogi szerződés, hanem az aláírók önkéntes politikai kötelezettségvállalása, miszerint összehangolják, összehasonlíthatóvá és átjárhatóvá teszik felsőoktatási rendszereiket, s 2010-re létrehozzák az Európai Felsőoktatási Térséget. Az önkéntes vállalás a kulcsszó, ez határozza meg a munkamódszert és a döntési mechanizmusokat is.

A Nemzetközi Bologna Csoport (Bologna Follow Up Group)

A bolognai folyamat legfontosabb döntéshozó fóruma a kétévenként megrendezésre kerülő miniszteri találkozó, ahol a miniszterek konszenzusos alapon hoznak ajánlásokat. A laza kormányközi együttműködést a Nemzetközi Bologna Csoport (Bologna Follow-Up Group, BFUG) koordinálja: figyelemmel kíséri a miniszterek által kitűzött célok megvalósulását, és előkészíti a miniszteri találkozókát is. A BFUG-nek Csirik János NBB elnök (SZTE) és Csekei László NBB titkár (OKM) a tagja. A BFUG munkaprogram alapján dolgozik, szakmai szemináriumokat/konferenciákat rendez (ilyen volt a 2008. novemberi budapesti szociális dimenzió szeminárium is¹), és munkacsoportokat állít fel. A csoportban a tagállamok (2-3, főleg államigazgatási) képviselőin kívül még szavazati joggal rendelkezik az Európai Bizottság is, és tanácskozási joggal vehetnek részt a BFUG ülésein olyan európai szervezetek képviselői, mint az [EUA](#) (European University Association – Európai Egyetemek Szövetsége), az [ENQA](#) (European Association of Quality Assurance in Higher Education - Felsőoktatási Minőségbiztosítási Szervezetek Európai Szövetsége), az [ESU](#) (European Students' Union – Európai Hallgatói Szövetség), a [EURASHE](#) (European Association of Institutions in Higher Education – Felsőoktatási Intézmények Európai Szövetsége), az [Európa Tanács](#), az [UNESCO-CEPES](#) (UNESCO European Centre for Higher Education – az UNESCO Európai Felsőoktatási Központja), valamint 2005 óta az [Education International Pan-European Structure](#) (Oktatási Internacionálé Pán-Európai Szervezete) és az [UNICE](#)

¹ http://www.okm.gov.hu/social_dimension

(Union of Industrial and Employers' Confederations - Európai Gyáriparosok és Munkáltatók Szervezeteinek Szövetsége).

Az operatív munkavégzés érdekében a BFUG mellett működik egy kisebb létszámú ügyvivő testületet is (BFUG Board). A Boardnak tagja a következő miniszteri találkozót rendező ország képviselője, a legutóbbi, az éppen hivatalban lévő és a következő EU-elnökséget adó ország képviselője (EU-trojka), az Európai Bizottság képviselője, három tagország képviselője (őket a BFUG-ben választják meg rotációs rendszerben, egy-egy évre), valamint – tanácskozási joggal – az EUA, az ESU, a EURASHE és az Európa Tanács képviselője. A Board legfontosabb feladata a BFUG üléseinek előkészítése.

A két testületet és a folyamat adminisztratív háttérét adó [Nemzetközi Bologna Titkárság](#) (Bologna Secretariat) munkáját mindig az EU-elnökséget adó ország (jelen esetben ez cseh, majd július 1-jétől svéd elnökséget jelent) irányítja, és a BFUG ill. a Board találkozókat is az szervezi². A BFUG és a Board alelnöki pozíciója pedig mindig a következő miniszteri konferenciát megrendező országot illeti meg. Ez most osztrák-magyar alelnökséget jelent, hiszen a hetedik miniszteri találkozót, melyre 2010. március 11-12-én kerül sor, Budapesten és Bécsben rendezi [Ausztria és Magyarország](#). A Titkárságnak is a konferenciát rendező ország ad otthont, de ez most kivételesen Brüsszelben maradt, de egy osztrák és egy magyar szakértővel egészült ki. A titkárság – a következő miniszteri konferencia helyszíne okán – 2010 tavasza végén átköltözik Bukarestbe.

A következő évtized miniszteri találkozóit 2012-ben (Románia), 2015-ben, 2018-ban és 2020-ban tartják.

Helyzetértékelés 2009

Mint ismeretes, a bolognai folyamatban részt vevő államoknak 2005 óta a következő miniszteri találkozóhoz kapcsolódóan előre megadott szempontrendszer alapján be kell számolniuk a bolognai célkitűzések megvalósítása terén tett előrehaladásukról. A 2009-es, 22 pontból álló kérdőív értékelése az *elismerés* és a *minőségbiztosítás* kérdéseire, valamint és a *bolognai képzési rendszer* bevezetésének állapotára fókuszált. A helyzetértékelésben 10 területet külön indikátorok alapján értékelték. Az indikátorok a korábbiakhoz képest szigorodtak, és nemcsak a megvalósítás jogi feltételeinek megteremtését vizsgálták, hanem azt is, hogy az egyes elemek a gyakorlatban is működnek-e. A jelentésnek mellékleteként külön beszámolót kellett készíteni a bolognai folyamat *szociális dimenziójával* kapcsolatos célkitűzéseinek megvalósítása érdekében tett lépéseinkről. E beszámolókat nem indikátorokkal, nem a hagyományos helyzetértékelés folyamatában értékelték, hanem azokból kutatók készítettek tanulmányt. Az országjelentések tükrözte teljesítmények alapján nemzetközi viszonylatban Magyarország négyes átlagával a középmezőnyben szerepelt (*Melléklet*). Az ország gyengeségei nagyjából azokon a területeken mutatkoztak, melyeken a nemzetközi porondon is fellelhetők hiányosságok: a nemzeti képesítési keretrendszer bevezetésének állapota, a korábbi tanulmányok elismerése és a kreditpontok összekötése intézményi szinten a tanulási eredményekkel (learning outcomes). Az első és a második ciklus bevezetésének állapotát kvantitatív indikátor mérte, s mivel a rendszert Magyarország 2006-ban vezette be felmenő rendszerben, így a 60 százalékos bachelor és master hallgatói létszám egyelőre csak „közepes” értékeléshez (50-69%) volt elegendő.

² Ez a 2011. I. félévi magyar EU-elnökség idejére annyiban fog változni, hogy (a Leuveni Nyilatkozat alapján) kapunk egy nem-EU-s társelnök országot (e társelnöklési rendszer kialakítása folyamatban van).

Független értékelés 2010

2010-ben, rendkívüli miniszteri találkozóról lévén szó, nem kerül sor a 2005-ös bergeni miniszteri találkozó óta szokásos országértékelésre (stocktaking). Azonban a bolognai folyamat megvalósulását, a 2010-ig elért eredményeket független szakértői csoport fogja értékelni. A szakértőket a BFUG tagjaiból álló 10 fős tanácsadó testület segíti. A független szakértői csoport kutatói 10-12 országban tesznek látogatást, a többi országról más forrásokból gyűjtenek információkat. A kutatást az Európai Bizottság finanszírozza; eredményeit a Bécs-budapesti miniszteri találkozóra publikálják.

Magyarország várható feladatai a BFUG-vel kapcsolatban 2009-2011

A 2010-ben Budapesten és Bécsben rendezendő ünnepi miniszteri találkozó, illetve a 2011-es EU-elnökségünk okán a közeljövőben számos feladat hárul Magyarországra a bolognai folyamatban.

A 2010-ben Budapesten és Bécsben rendezendő ünnepi miniszteri találkozó okán a leuveni találkozó után, a Budapest-bécsi találkozóig Magyarország és Ausztria a BFUG és a BFUG Board társalelnöke lesz. Ami pedig az adminisztratív teendőket illeti: a BFUG-ben az a döntés született, hogy a Leuven-Bécs/Budapest időszakra annak rövidege miatt Ausztria és Magyarország nem veszi át a Nemzetközi Bologna Titkárság működtetését, hanem a Benelux-államok viszik azt még egy évig tovább. A Titkárság működéséhez ebben az időszakban Ausztria és Magyarország hozzájárul egy-egy munkatárssal.

E konferencia a független értékelés eredményei alapján kijelöli a következő évtized hangsúlyait a bolognai folyamatban, s ezért Budapest és Magyarország folyamatosan a nemzetközi figyelem központjában lesz. Az, hogy a rendezvény ráirányítja a nemzetközi figyelmet Magyarországra, a magyar felsőoktatásra, nagyon jó marketing-lehetőség is számunkra. Ezen kívül fontos szempont, hogy BFUG-alelnökként a bolognai folyamat tematikájának alakítására nagyobb ráhatással lehetünk, így a bolognai folyamat jövőbeli hangsúlyairól folyó diskurzusban valószínűleg jobban meg tudjuk jeleníteni a magyar felsőoktatás érdekeit.

A 2010-es miniszteri találkozó után sem dőlhetünk hátra, hiszen 2011 is tartogat feladatokat. 2011. első félévében, az EU-elnökként a BFUG és a BFUG Board elnökei leszünk. Ekkor lehetőségünk lesz arra, hogy a bolognai folyamat Magyarország száméara fontos részleteit az érdeklődés homlokterébe állítsuk. EU-elnökként valószínűleg egy BFUG és egy BFUG Board találkozót kell majd szerveznünk az elnökség idején.

Budapest, 2009. június 5.

Hasznos linkek:

Információk a bolognai folyamatról: <http://www.okm.gov.hu/main.php?folderID=603>

A Nemzeti Bologna Bizottság oldalai: <http://www.okm.gov.hu/main.php?folderID=2274>

Hírek, aktualitások: <http://www.okm.gov.hu/main.php?folderID=2273>

A bolognai folyamathoz kapcsolódó tanulmányok, elemzések, linkek:

<http://www.okm.gov.hu/main.php?folderID=2275>

Információk a 2010-ben Budapesten és Bécsben rendezendő, ünnepi miniszteri

konferenciáról: http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/2010_conference/

Melléklet: Összehasonlító táblázat a bolognai folyamat országainak értékeléséről

Ország	Képzési rendszer			Az Európai Felsőoktatási Térség minőségbiztosítási előírásainak és iránymutatásainak nemzeti megvalósítása			Elismerés				
	1. és 2. ciklus bevezetése	Bejutás a következő ciklusba	Nemzeti Képesítési Keretrendszer	Külső min. bizt.	Hallgatói közreműködés min. bizt.-ban	Belső min. bizt.	Oklevélmelléklet	Lisszaboni Elismerési Egyezmény megvalósítása	ECTS	Korábban szerzett ismeretek elismerése	Átlag
Egyesült Királyság (Skócia)	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5,0
Dánia	5	5	4	5	5	5	5	5	5	5	4,9
Írország	5	4	5	5	5	5	4	5	5	5	4,8
Svédország	5	5	4	5	4	5	5	5	5	5	4,8
Hollandia	5	5	5	5	5	5	3	5	4	5	4,7
Norvégia	5	5	3	5	5	5	5	5	4	5	4,7
Belgium – Flamand Közösség	5	5	5	5	5	5	5	1	5	5	4,6
Finnország	5	5	3	4	5	4	5	5	5	5	4,6
Portugália	5	5	4	4	4	4	5	5	5	5	4,6
Románia	5	5	3	5	5	4	5	5	4	5	4,6
Ausztria	3	5	3	5	5	5	5	5	4	3	4,3
Egyesült Királyság (A, W, É-Í)	5	5	5	5	4	2	3	5	4	5	4,3
Izland	5	5	4	3	3	3	5	5	5	5	4,3
Belgium – Francia Közösség	5	5	3	4	5	5	5	1	4	5	4,2
Észtország	5	5	3	4	5	3	4	5	4	4	4,2
Grúzia	4	5	3	5	4	2	4	5	5	5	4,2
Lengyelország	4	5	2	4	5	4	5	5	5	3	4,2
Lettország	5	5	3	4	4	4	5	5	4	3	4,2
Luxembourg	5	5	2	3	3	4	5	5	5	5	4,2
Bulgária	5	5	3	5	3	2	4	5	5	4	4,1
Csehország	4	5	3	4	4	5	5	5	4	2	4,1
Franciaország	4	5	4	4	3	5	3	4	4	5	4,1
Svájc	4	5	3	5	3	5	4	5	4	3	4,1
Horvátország	4	3	3	4	5	5	3	5	5	3	4,0
Magyarország	3	5	3	5	4	4	5	5	3	3	4,0
Spanyolország	5	5	2	5	5	4	3	1	5	5	4,0
Liechtenstein	5	5	3	3	4	2	5	5	5	2	3,9
Szentszék	5	3	3	3	4	5	4	5	4	3	3,9
Litvánia	5	4	1	4	4	4	5	5	4	2	3,8
Montenegró	5	5	3	3	3	2	5	5	5	2	3,8
Németország	2	5	5	5	4	4	3	4	2	4	3,8
Szerbia	4	5	2	4	4	2	5	5	5	2	3,8
Törökország	5	5	3	3	5	4	4	5	3	1	3,8
Görögország	5	5	1	4	4	5	5	1	5	2	3,7
Örményország	5	5	3	3	5	2	3	5	3	3	3,7
Szlovénia	2	5	1	4	5	2	5	5	3	5	3,7
Ciprus	5	5	1	3	2	5	5	5	4	1	3,6
Macedónia	3	3	3	3	5	4	3	5	5	2	3,6
Bosznia-Hercegovina	4	5	3	2	4	2	5	3	4	2	3,4
Moldova	5	5	1	3	4	3	5	3	4	1	3,4
Albánia	5	3	3	4	4	2	4	3	4	1	3,3
Málta	5	5	4	3	1	1	3	5	3	3	3,3
Olaszország	5	5	2	3	2	2	4	1	5	4	3,3
Azerbajdzsán	4	5	1	4	4	1	1	3	4	5	3,2
Ukrajna	5	5	1	3	5	2	1	3	5	2	3,2
Oroszország	1	5	1	4	3	3	3	5	3	2	3,0
Szlovákia	4	5	1	4	1	2	3	5	3	1	2,9
Andorra	2	5	2	3	2	2	5	2	2	1	2,6
Átlag											3,96